

ΟΙΚΙΑ ΟΥΜΒΕΡΤΟΥ ΑΡΓΥΡΟΥ: ΜΙΑ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΜΕ ΑΞΙΑ

Γράφει η Λίλα Θεοδωρίδου

Το κτίριο επί της οδού Αθανασίου Αργυρού 3, στο πολύγωνο 87, γνωστό και ως «οικία Ουμβέρτου Αργυρού», ανήκει από το 2011 στην Περιφερειακή Ένωση Δήμων Κεντρικής Μακεδονίας (ΠΕΔΚΜ), προερχόμενο από την Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων (ΤΕΔΚ) Σερρών μετά από συνένωση. Με την από 7/12/2014 σύμβαση χρησιδανείου χρησιμοποιείται αποκλειστικά για στέγαση υπηρεσιών και λειτουργιών του Δήμου Σερρών.

Περίηλθε το 1961 στον Νιγηρινό στην καταγωγή, επιφανή ιμπρεσιονιστή ζωγράφο Ουμβέρτο Σ. Αργυρό (1882-1963), ως κληρονομιά από την αδελφή του Μαρίκα Αργυρού, σύζυγο του συμβολαιογράφου Σερρών Κων. Τριανταφυλλόπουλου, έναν από τους πρώτους και ιδιαίτερα ενεργούς συμβολαιογράφους της πόλης. Ο Τριανταφυλλόπουλος εκλέχθηκε το 1914 ως μέλος του πρώτου διοικητικού συμβουλίου του Δικηγορικού Συλλόγου Σερρών και στις 22 Μαΐου 1914 με βασιλικό διάταγμα διορίστηκε ως συμβολαιογράφος στην περιφέρεια του Ειρηνοδικείου Σερρών. Το αρχείο του (1915-1941) βρίσκεται στα ΓΑΚ Σερρών. Ενεργή στα κοινά ήταν και η Μαρίκα Τριανταφυλλόπουλου, διατελέσασα μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Φιλοπτώχου Αδελφότητας «Εμμέλειας» το διάστημα 1930-1932.

Η αγορά από τα ανταλλάξιμα

Ο Τριανταφυλλόπουλος αγόρασε το ακίνητο το 1938 από τα ανταλλάξιμα και συγκεκριμένα από την Εθνική Τράπεζα, που ως γνωστόν ήταν διαχειρίστρια της ανταλλαξίμου περιουσίας. Υπήρξε πλειοδότης στη δημοπρασία της 6ης Ιουλίου 1938 (που εγκρίθηκε στην με αρ. 1171 συνεδρία της 28ης Σεπτεμβρίου 1938 της Κεντρικής Επιτροπής Ανταλλαξιμων στην Αθήνα). Το δημοπρατηθέν ακίνητο έφερε αριθμό κτηματολογίου 1975 (και αριθμό ανταλλαγής 301Στ) και οριστικοποιήθηκε με το με αρ. 2051/18 Οκτωβρίου 1938 πωλητήριο συμβόλαιο (αγοραπωλησία επί πιστώσει), τιμήματος 240.100 δρχ. Περιλάμβανε μια παλιά οικία σε οικόπεδο 607 τ.μ. Τα όμορα οικόπεδα ήταν και αυτά ανταλλάξιμα.

Η Μαρίκα Αργυρού-Τριανταφυλλόπουλου όρθια, πρώτη αριστερά στο Δ.Σ της «Εμμέλειας», 1930-1932.

Φιλοτεχνώντας την προτομή του θείου του, Εφημ. «Η Πρόοδος», αρ. φύλλου: 1520/18.1.1952 (ΓΑΚ-Σερρών, Αρχείο Δήμου Νιγρίτας, Α.Β.Ε.: 558, Α.Ε.Ε.: Δημ.: 004.02)

Αριστερά η Μαρίκα Τριανταφυλλόπουλου, δεξιά ο Ουμβέρτος Αργυρός (ΓΑΚ-Σ, Συλλογή Παύλου Τσακίριδη, Α.Β.Ε.: 1011, Α.Ε.Ε.: Συλλ.153.01).

Από τον Τριανταφυλλόπουλο (που απεβίωσε στις 6 Ιανουαρίου 1948) το ακίνητο περιήλθε στη σύζυγο και μοναδική κληρονόμο του Μαρίκα (απεβίωσε στις 14 Ιανουαρίου 1961) και στη συνέχεια στον αδελφό της Ουμβέρτο Αργυρό, μετά στη σύζυγο και κληρονόμο του Ουμβέρτου, τη ζωγράφο Ευγενία (Τζένη) Λυμπεροπούλου-Αργυρού και τέλος στην αδελφή της Ευγενίας, την Αλεξάνδρα Λυμπεροπούλου, χήρα Νικολάου Βρανά. Από τη Λυμπεροπούλου το 1978 το ακίνητο πουλήθηκε (αντί τιμήματος 800 χιλ. δρχ.) στον Σερραίο Δημήτρη Θ. Χατζηϊωάννου (κατασκευαστή γύψινων διακοσμήσεων) και το 1992 από τον Χατζηϊωάννου στην ΤΕΔΚ Σερρών ως μη άρτιο και οικοδομήσιμο (με το αρ. 3.419/3-7-1992 πωλητήριο συμβόλαιο). Αξία μεταπώλησης στην ΤΕΔΚ 29 εκατ. δρχ. (αντικειμενική αξία 12.166 εκατ. δρχ.).

Αν και ο Ουμβέρτος κατείχε την οικία για μικρό χρονικό διάστημα, το κτίριο συνδέθηκε με το όνομά του προφανώς και λόγω της φήμης του ως διακεκριμένου ζωγράφου και ακαδημαϊκού. Υπενθυμίζω ότι ο Αργυρός σπούδασε στη Σχολή Καλών Τεχνών της Αθήνας και συνέχισε στην Ακαδημία του Μονάχου. Εξελέγη καθηγητής στη Σχολή Καλών Τεχνών το 1929 και μέλος της Ακαδημίας Αθηνών το 1959. Οι Σέρρες ανακήρυξαν τον Ουμβέρτο Αργυρό επίτιμο δημότη τους με ομόφωνο ψήφισμα του Δημοτικού Συμβουλίου Σερρών στις 10/12/1962 (στην επέτειο για τα 80 χρόνια του). Προσωπογραφία του κοσμεί την αίθουσα τελετών του Επιμελητηρίου Σερρών. Τον διεκδικεί και η Καβάλα λόγω της γέννησης του εκεί (η προτομή του είναι στον δημοτικό της κήπο). Πίνακες του Αργυρού βρίσκονται στην Εθνική Πινακοθήκη και σε ιδιωτικές συλλογές. Η προτομή του θείου του Αθανασίου Αργυρού φιλοτεχνήθηκε από τον ίδιο τον Ουμβέρτο το 1952, με την ευκαιρία της μετακομι-

δής των οστών του γνωστού πολιτικού στη Νιγρίτα.

Η θέση του ακινήτου στον αστικό ιστό

Το κτίριο, στη γωνία σήμερα των οδών Αθαν. Αργυρού 3 και Σταγείρων, και σε οικοπέδο εμβαδού 207 τ.μ., δεν καταστράφηκε κατά τον εμπρησμό του 1913. Ήταν δηλαδή εκτός πυρίκαυστου ζώνης κατά τον επανασχεδιασμό και την αναδιανομή των οικοπέδων του 1920. Η θέση του στον αστικό ιστό επέβαλλε (σε αντίθεση με τα οικοπέδα της πυρίκαυστου λίγα μέτρα βορειότερα) μια μακρόχρονη διαδικασία χωρικών διευθετήσεων. Η δε αξιοποίησή του ήταν μια δύσκολη περίπτωση γιατί υπήρχαν αφενός συγκυριότητες στο αρχικό οικόπεδο των 607 τ.μ. και αφετέρου γιατί ήταν ρυμοτομούμενο (σύμφωνα με το σχέδιο του 1925) κατά το μεγαλύτερο μέρος του (196 τ.μ.).

Τη δυνατότητα αξιοποίησης έδωσε μια σειρά τροποποιήσεων και κατατμήσεων αρχής γενομένης από το 1928. Μια πράξη τακτοποίησης του 1977 αναφέρει ως ιδιοκτήτη τον Παναγιώτη Κουδουνά (πρόκειται για ιδιοκτήτη κατατμηθέντος οικοπέδου στα βόρεια). Την κατάσταση περιέπλεξε (ίσως και έσωσε) η κήρυξη του το 1990 ως διατηρητέου [ΦΕΚ 505/Δ'/13.09.1990 απόφαση Υπουργού Μακεδονίας και Θράκης (ΥΜΑΘ)]. Υπενθυμίζω ότι κατά τη δεκαετία του '90 υπήρξε έντονη δραστηριότητα εντοπισμού, καταγραφής και κήρυξης ως διατηρητέων αρκετών κτιρίων

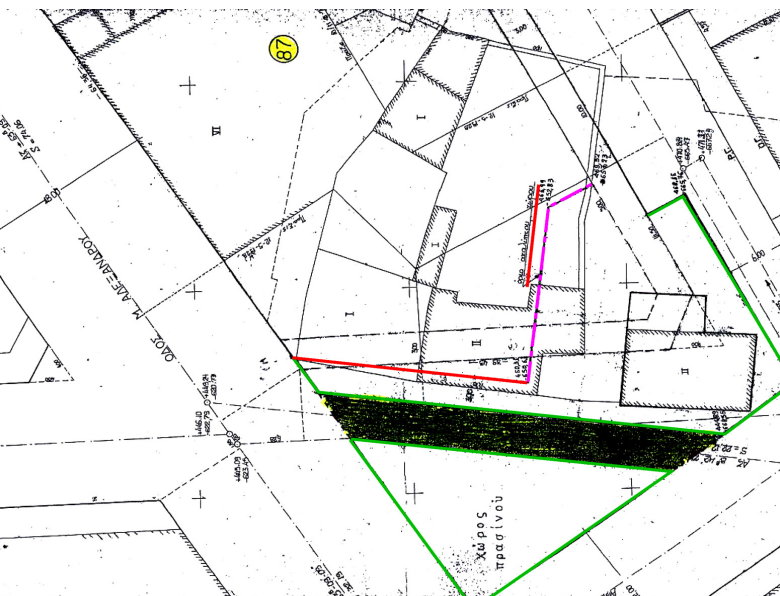
Θέμα

Σημερινή ληψη

Κύρια όψη (πηγή: Χρ Μελλίδης)

Τροποποίηση του ρυμοτομικού σχεδίου το 1994
(αρχείο Πολεοδομίας)

στην πόλη. Το σημερινό αρχείο διατηρητέων κτιρίων του ΥΜΑΘ εν πολλοίς εμπλουτίστηκε εκείνη την περίοδο.

Τελικά, με την τροποποίηση του 1994 (ΦΕΚ 616/Δ/ 24 Ιουνίου 1994) καταργήθηκαν οι υφισταμένες ρυμοτομικές και οικοδομικές γραμμές και έγινε θεσμοθέτηση νέων (μέσω της μείωσης του πλάτους τμήματος της οδού Σταγείρων). Επίσης δημιουργήθηκε νησίδα πράσινου μπροστά του και χαρακτηρίστηκε ο δρόμος (μεταξύ της νησίδας πράσινου και του πολυγώνου 87) ως πεζόδρομος. Ως αποτέλεσμα αυτής της τελευταίας τροποποίησης το κτίριο έπαψε να είναι ρυμοτομούμενο και άνοιξε ο δρόμος για την αξιοποίησή του.

Η αρχιτεκτονική του κτιρίου

Πρόκειται για υπερυψωμένο διώροφο, κεραμοσκεπές κτίριο, με εσωτερική σκάλα, διαστάσεις 12.05 τ.μ. x 7.50 τ.μ., επιφάνεια ημιυπόγειου και 1ου ορόφου 90.60 τ.μ., 2ου ορόφου 93.20 τ.μ. και μικρό αύλειο χώρο. Τριμερής οργάνωση της κύριας και δευτερεύουσας (πίσω) όψης, καθώς και της κάτοψης. Κεντρικό σαχνισί (τυπολογία «νεοκλασικό με σαχνισί») στην κύρια όψη. Ο συνδυασμός του σαχνισιού και του νεοκλασικισμού αποτέλεσε έναν χαρακτηριστικό αρχιτεκτονικό τύπο κατά την ύστερη Τουρκοκρατία (19ος αι.) που σηματοδότησε τη σταδιακή αντικατάσταση των λαϊκών παραδοσιακών στοιχείων από ευρωπαϊκά ρεύματα, με αποτέλεσμα οι όροφοι να δείχνουν πιο «ευρωπαϊκοί», ενώ η γενική διάταξη παρέμενε παραδοσιακή. Αυτή η μίξη δημιούργησε ένα εκλεκτικιστικό ύφος, όπου η λειτουργικότητα της βαλκανικής/οθωμανικής παράδοσης συναντούσε τη δυτική αισθητική. Τα κτίρια διατηρούσαν συχνά το σαχνισί (προεξοχή) στον όροφο για επιπλέον χώρο, θέαση και έλεγχο του δρόμου. Αντικατόπτριζε ουσιαστικά μια κοινωνική και πολιτισμική μετάβαση: υιοθετούσε μεν τη δυτική αισθητική (νεοκλασικισμός) διατηρώντας ωστόσο τη λειτουργικότητα της παραδοσιακής κατοικίας (σαχνισί).

Στην κύρια όψη της οικίας ενσωματώνονται νεοκλασικά στοιχεία, όπως κορνίζες, γείσα, αετώματα, ψευδοκίονες (παραστάδες) με επίκρανα. Μια ταινία περιτρέχει και τονίζει την στάθμη του δαπέδου, τα δε υψίκορμα ανοίγματα με τους σταθερούς φεγγίτες φέρουν ευθύγραμμο γείσο στο ισόγειο και καμπύλα αετώματα στον όροφο. Στο σαχνισί, τα ανοίγματα φέρουν τριγωνικά αετώματα και μια ενδιαφέρουσα ροζέτα ανάμεσά τους (πιθανόν επιγραφή). Οι ποδιές των παραθύρων διακοσμούνται με επίπλαστο

διάκοσμο. Υπάρχει γείσο (κορνίζα) με οδόντες στη στέγη. Στην πίσω όψη, στη θέση του σαχνισιού, υπάρχει ασκεπής εξώστης και στο ισόγειο αξονικά η κύρια είσοδος του κτιρίου. Ανακαινίστηκε υπό τη γενική μελέτη και επίβλεψη της αρχιτεκτόνισσας Άννας Γκαρέτσα χωρίς να αλλοιωθεί ο αρχιτεκτονικός του χαρακτήρας. Εγκαινιάστηκε το 1998.

Μια «δεύτερη ζωή» για το κτίριο

Όπως προαναφέρθηκε, το κτίριο επί μακρόν εγκαταλειμμένο και σε παρακμή, χαρακτηρίστηκε ως διατηρητέο το 1990 και το 1992 πουλήθηκε στην ΤΕΔΚ. Η αρχιτέκτονισσα της υπηρεσίας Άννα Γκαρέτσα ανέλαβε να του δώσει μια «δεύτερη ζωή» υπερπηδώντας ποικίλα εμπόδια. Εργαζόμενη με ζήλο και έμπνευση κατόρθωσε να το «ξαναζωτανέψει» και να το προσαρμόσει στον νέο του ρόλο. Η πρώην οικία Ουμβέρτου Αργυρού μετατράπηκε σ' ένα λειτουργικό κτίριο για τις ανάγκες των αιρετών του νομού και του Δήμου Σερρών και στη διάρκεια των χρόνων που μεσολάβησαν φιλοξένησε πολλές εκδηλώσεις. Στο εξαιρετικά επιτυχές αποτέλεσμα συνέβαλαν και τα κομψά έπιπλα της σερραϊκής βιομηχανίας Μυτιληναίος και εν γένει η ποιότητα των υλικών, των οικοδομικών εργασιών και των επιλογών της.

Αντί επιλόγου

Αυτό το κτίριο της ύστερης οθωμανικής περιόδου, που λόγω μικρού μεγέθους και μορφολογίας θα μπορούσαμε να το θεωρήσουμε ως προϊόν της παλιάς μεσοαστικής τάξης των Σερρών, έχει σαφώς λόγια (ή αστικού τύπου) χαρακτηριστικά. Σώθηκε ως τις μέρες μας ως πολύτιμη και σπάνια κληρονομιά μέσα από μια διαδοχική κληρονομική σειρά, αλλά και την κρίσιμη παρέμβαση μιας δημόσιας υπηρεσίας και των στελεχών της. Αξίζουν τα εύσημα σε όσους συνέβαλαν στη διατήρηση και επαναλειτουργία του.

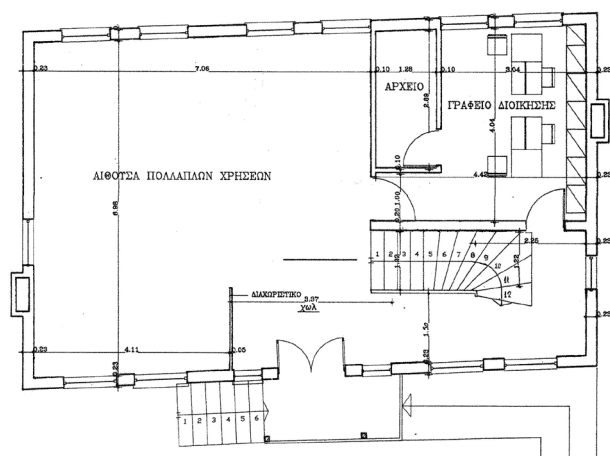
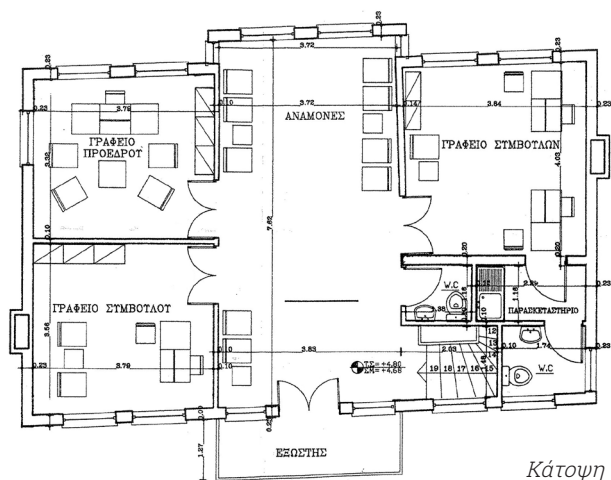

Πρόσοψη και οπίσθια όψη (μετά την κατεδάφιση του μικρού προσκτίσματος) (πηγή: Άννα Γκαρέτσα, 2009)

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ την Άννα Γκαρέτσα, την Ανίτα Νάσσου, τον Χρ. Μελλίδη, τον Γιώργο Αψηλίδη, τον Γιώργο Καριώτη και την Ειρήνη Βασιλοπούλου για την τεκμηρίωση αυτού του κειμένου.

Κάτοψη ισογείου και ορόφου (πηγή: Άννα Γκαρέτσα, 2009)